

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 11, 2014 [[Назад](#)] [

УДК 368.023.1:658.15(477)

В. П. Братюк,
к. е. н., доцент кафедри обліку та фінансів, Мукачівський державний університет, м. Мукачево
Я. Ю. Гудачок,
магістр спеціальності фінанси і кредит, Мукачівський державний університет, м. Мукачево

ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ НАДІЙНІСТЮ СТРАХОВИКА НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

V. P. Bratyuk,
ph.D., assistant professor of accounting and finance, Mukachevo State University, Mukachevo
Ya.Yu. Hudachok,
masters in finance and credit, Mukachevo State University, Mukachevo

RESEARCH MANAGEMENT FINANCIAL SOUNDNESS OF THE INSURER BY THE EXAMPLE OF INSURANCE COMPANIES IN UKRAINE

Фінансова надійність страхових компаній є визначальною умовою, за допомогою якої інститут страхування може повноцінно виконувати своє багатопланове призначення у ході суспільного відтворення. Враховуючи те що, кошти які залучаються в цю сферу є із здебільшого приватних та корпоративних клієнтів, то важливим чинником вкладення цих ресурсів є фінансова стійкість страхової компанії саме методи та механізми її забезпечення, підтримки та постійного моніторингу для формування надійної інвестиційної репутації та гарантування безпеки коштів та контроль за результативним їх використанням та інвестуванням.

Financial stability of insurance companies is a key condition by which the institution of insurance can adequately fulfill its multifaceted destination in the course of social reproduction. Given the fact that the funds involved in this area are mostly private funds and corporate clients, an important factor of these resources is the financial stability of the insurance company, such as methods and mechanisms for its maintenance and ongoing monitoring to form a reliable investment reputation, security capital and effective control over the use and investment.

Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, страховий компанія, рейтинг надійності страхових компаній.

Key words: financial stability, solvency, insurance companies, security rating insurance companies.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні основи фінансової надійності страховика та умови забезпечення цього параметру його діяльності розглядали у світі багатьох наукових та зарубіжних публікацій, зокрема даний проблематичні присвячені роботи наступних авторів: О.І. Барановський, В.Д. Базилевич, М.М. Внукова, Н.М. Заруба, О.Д. Кириллова, Н.В. Кнейслер, А.А. Кудрівцев, Л.А. Осадець, С.С. Рейтман, Л.І. Шірінян та інші дослідники.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності забезпечення фінансової надійності страхових компаній на основі вивчення теоретичних та практичних аспектів проблематики.

Виклад основного матеріалу. Більшість науковців у своїх дослідженнях викоремлюють два підходи до розкриття сутності поняття «фінансова стійкість страховика»: першим підходом, поняття фінансової стійкості фактично ототожнюється з платоспроможністю та зосереджене на здатності виконання страховиком, взятих на себе страхових зобов'язань, з погляду другого підходу, в основі фінансової стійкості лежить ознака якісної характеристики здатності страховика мобілізувати фінансові ресурси для виконання своїх фінансових зобов'язань на ринку [1].

Під платоспроможністю страхових компаній розглядається її здатність виконати зобов'язання перед клієнтами, виходячи з наявних у неї активів із використанням додаткових засобів перестраховиків при розрахунках за ризиками, переданими у перестрахування. Тим часом, фінансова стійкість страховика визначається як його здатності рівень платоспроможності протягом певного відрізу часу при можливих несприятливих зовнішніх і внутрішніх впливах на фінансові потоки страхової компанії [2].

Багато українських і російських науковців взагалі не використовують категорію «фінансова стійкість», а лише говорять саме про фінансову надійність страхових компаній, що відповідає здатності виконати зобов'язання, що передбачають у розпорядженні компанії, її зобов'язанням [3, с.175].

Зважаючи на характерні особливості діяльності страхових компаній розрізняють два види їх фінансової стійкості, як і дві сторони з яких їх можна оцінити, а саме:

- фінансова стійкість страхових компаній як юридичної особи, що займається господарською діяльністю з наданням послуг;
- фінансова стійкість страхових компаній за вимогами, що ставляться до страхових компаній як до суб'єктів фінансового ринку [2].

Фінансова стійкість страхових компаній як юридичної особи полягає у ефективному співвідношенні власного і позикового капіталу у структурі фінансових ресурсів компанії, що здатне забезпечити необхідний рівень платоспроможності і ліквідності.

Фінансова стійкість страхових компаній за вимогами, що ставляться до страхових компаній як до суб'єктів фінансового ринку полягає у створенні такої структури фінансових ресурсів страхових компаній, яка б забезпечила формування відповідного співвідношення нормативного і фактичного запасів платоспроможності, необхідних резервів, статутної та слідування іншими вимогами законодавства, що ставляться до цього виду фінансової діяльності.

Рейтинг надійності страхових компаній – інформаційний проект, спрямований на комплексне оцінювання страхових компаній, найбільших за обсягом страхових зборів Рейтингу відповідає найважливіші фактори фінансової стійкості та ділової активності страхових компаній, які можливо розрахувати на основі публічної інформації.

При підготовці методики рейтингу до уваги беруться наступні фактори, які визначають привабливість страхових компаній з точки зору клієнтів: боргове навантаження; зобов'язання страхових компаній; рівень виплат; приріст страхових премій; приріст власного капіталу страхових компаній; входження СК в міжнародну фінансову групу (міжнародної компанії); рівень перестрахування; наявність кредитного рейтингу страхових компаній від міжнародного або вітчизняного рейтингового агентства; коефіцієнт фінансової автономії СК.

Визначимо рівень важливості кожного із запропонованих факторів через присвоєння ваг-множників, сума яких дорівнює одиниці.

За існуючого рівня прозорості страхового ринку представлена нижче методика розрахунку факторів максимално адекватно відображає комплексну привабливість установ для клієнтів (табл. 1).

Таблиця 1.
Фактори та формули розрахунку для визначення значень рейтингових факторів[4]

№	Фактор	Показник	Формула*	Значення	Вага фактора
1	Боргове навантаження	Співвідношення зобов'язань до капіталу	(Зобов'язання / КАП) *100%	0% – 75% – 4 б. 75% – 150% – 3 б. 150% – 250% – 2 б. >250% – 1 б.	0,1
2	Ліквідність	Співвідношення високоліквідних активів до зобов'язань	(Високоліквідні активи / зобов'язання) *100%	>150% – 4 б. 80% – 150% – 3 б. 30% – 80% – 2 б. <30% – 1 б.	0,15

3	Рівень виплат	Співвідношення виплат у звітному періоді до валових премій попереднього періоду	(Виплати(t) / П(t-1)) *100%	45% – 60% – 4 б. 30% – 45% – 3 б. 20% – 30% або 60% – 70% – 2 б. 5% – 20% або 70% – 80% – 1 б. <5% або >80% – 0 б.	0,2
4	Приріст страхових премій	Співвідношення приросту премій у звітному періоді до премій попереднього періоду	((П – П(t-1)) / П(t-1)) *100%	>20% – 4 б. 0% – 20% – 3 б. (-20%) – 0% – 2 б. <(-20%) – 1 б.	0,15
5	Приріст капіталу	Співвідношення приросту капіталу у звітному періоді до капіталу попереднього періоду	((КАП – КАП(t-1)) / КАП(t-1)) *100%	>20% – 4 б. 0% – 20% – 3 б. (-20%) – 0% – 2 б. <(-20%) – 1 б.	0,05
6	Входження до міжнародної фінансової групи	Власники: іноземна корпоративна структура; фізична особа нерезидент; резидент України	-	- входить у міжнародну фінансову групу, головний офіс – в розвинутій країні, іноз. власники володіють контрольним пакетом – 4 б; - входить у міжнародну фінансову групу, іноз. власники володіють міноритарним пакетом – 3 б; - входить у міжнародну фінансову групу, головний офіс – в країні, що розвивається – 2 б; - не має іноземних власників – 1 б	0,2
7	Рівень перестрахування	Співвідношення частки премій, переданих перестрахувальникам до валових премій	ПереСтр(t) / П(t) *100%	25% – 40% – 4 б. 15% – 25% або 40% – 50% – 3 б. 5% – 15% або 50% – 60% – 2 б. <5% або >60% – 1 б.	0,05
8	Наявність кредитного рейтингу	Кредитні рейтинги: міжнародних рейтингових агенцій; вітчизняних рейтингових агенцій	-	- с від міжнародного рейтингового агентства – 4 б; - с від міжнародного рейтингового агентства у материнської компанії – 3 б; - с від вітчизняного рейтингового агентства високого рівня надійності – 2 б; - с від вітчизняного рейтингового агентства низького рівня надійності або не рейтингується – 1 б.	0,05
9	Коефіцієнт фінансової стійкості	Співвідношення власного капіталу до підсумку балансу пасивів компанії	(Вл.КАП / ПАСИВ) *100%	>60% – 4 б. 40% – 60% – 3 б. 20% – 40% – 2 б. <20% – 1 б.	0,05
	Загальний залік	Сума балів факторів, зважених на відповідні ваги	ЗагЗал =	-	1,00

* – умовні позначення, використані у формулах, означають:

Зобов'язання – сума поточних та довгострокових зобов'язань страхової компанії;

КАП – підсумок балансу активів без балансової вартості компанії та без зобов'язань;

КАП(t-1) – підсумок балансу активів без балансової вартості компанії та без зобов'язань за попередній до звітного період;

Високолікайні активи – гроші та іх еквіваленти;

Виплати(t) – страхові виплати компанії за звітний період;

П(t-1) – зібрані страхові премії за попередній до звітного період;

П – зібрані страхові премії за звітний період;

ПереСтр(t) – частка премій переданих у перестрахування за звітний період;

Вл.КАП – власний капітал;

ПАСИВ – підсумок балансу пасивів компанії.

Кожному фактору, перед тим, як зважити на його важливість, присвоюється бал від 1 до 4. Бали залежать від діапазону, у який потрапляє значення показника, що і кількісний зміст фактора.

Сума загального заліку для кожної страхової компанії розраховується шляхом додавання чисел, отриманих від множення балів на вагу кожного фактора. Чим більші загального заліку, тим привабливіша страхована компанія для клієнтів.

Рейтингова таблиця будеться шляхом ранжування страхових компаній, які беруть участь у рейтингу, в порядку зниження суми їх загального заліку – ЗагЗал [4].

Після цього залежно від діапазону, у який потрапляє кожна страхована компанія, виділяються чотири рейтингові групи СК. Групам присвоюється категорія у вигляді латинських букв А, В, С чи D (табл. 2).

Таблиця 2.
Критерії присвоєння рейтингових категорій [4]

Значення суми загального заліку – ЗагЗал	Рейтингова категорія	Зміст категорій
від 3,4 до 4,00	A	Високий рівень привабливості для клієнтів
від 2,6 до 3,39	B	Середній рівень привабливості для клієнтів
від 1,8 до 2,59	C	Задовільний рівень привабливості для клієнтів
від 1,00 до 1,79	D	Низький рівень привабливості для клієнтів

Отже, на основі наведеної методики, проаналізуємо надійність страховиків на основі показників, які можливо розрахувати на основі публічної інформації і складено реальному для побудови рейтингу візьмемо страхові компанії, сукупні валові збори яких за 2013 рік більше або дорівнює 100 млн. гривень.

У рейтинг надійності страхових компаній увійшли 26 компаній. Відзначимо, що весь минулий рік страховий ринок України перебував у стані застою.

Таблиця 3

Рейтинг надійності страхових компаній України за підсумками діяльності 2013 року [4]

Страхові компанії	Боргове навантаження	Ліквідність	Рівень виплат	Приріст премій	Приріст капіталу	Входження у МФГ	Рівень перестрахування	Наявність рейтингу	Коеф. фінансової стійкості	Сумарний рейтинг	Буквенне значення рейтингу*	Рівень виплат, %
«Українська страхована група»	2	3	4	3	4	4	2	3	2	3,25	B	50
«АХА Страхування»	3	2	4	2	3	4	1	3	3	3	B	48
«Allianz Україна»	1	2	3	4	2	4	4	3	2	2,95	B	44
«Альфа Страхування»	3	4	2	4	4	2	2	2	3	2,85	B	26
«Інго Україна»	3	2	4	3	3	2	4	2	3	2,85	B	53
«HDI Страхування»	3	3	1	4	3	4	1	3	3	2,85	B	13
«Княжа»	2	2	3	3	1	4	3	3	2	2,8	B	41
«Уніка»	2	1	3	2	3	4	4	3	2	2,65	B	38
СГ ТАС	4	2	4	3	3	1	2	2	3	2,65	B	48
«PZU Україна»	1	1	3	3	3	4	3	3	1	2,6	B	37
«Просто-страхування»	3	2	3	3	4	2	1	1	3	2,5	C	42
«Експрес Страхування»	4	4	2	2	4	1	2	1	4	2,45	C	25
«Гарант-Авто»	3	1	4	3	4	1	2	1	3	2,4	C	51
«Брокбізнес»	3	2	2	4	3	1	3	2	3	2,35	C	27
«Каштан»	4	4	0	4	4	1	1	1	4	2,3	C	4
ВУСО	4	3	1	3	4	1	2	1	4	2,25	C	14
«Арсенал Страхування»	2	2	2	4	4	1	4	1	2	2,25	C	26
«Провідна»	2	2	3	2	4	2	2	1	2	2,25	C	44
«Універсальна»	3	1	2	2	2	3	3	1	3	2,2	C	29
«Нафтогазстрах»	4	3	1	3	4	1	1	1	4	2,2	C	74
«Крайна»	3	2	3	2	3	1	1	2	3	2,15	C	36
«Перша»	2	2	2	3	3	1	4	2	2	2,1	C	25
«Лемма»	4	2	0	4	3	1	2	2	4	2,05	C	3
«Іллічівське»	1	2	3	3	1	1	4	1	2	2,05	C	31
«Альянс»	4	1	0	3	4	1	2	1	4	1,75	D	3
«Аска»	1	1	2	2	2	1	3	2	2	1,6	D	25

*Рівень А – «надійний»; В – «стабільний»; С – «задовільний»; D – «поганий»; F – «катастрофічний».

За даними Національної комісії регулювання ринків фінансових послуг України, на 1 січня 2014 року в країні функціонували 345 ризикових страхових компаній, що учасниками ризикового ринку на 1 січня 2013 року[4].

Частина валових премій по відношенню до ВВП склала 2%, або 26,2 млрд. гривень. Середній рівень страхових виплат склав 16,2% [4].

Жоден із ризикових страховиків не отримав максимального рейтингу надійності – А. Лідери ринку, за підрахунками, заслужили оцінку не вищу за В – середній рівень для клієнтів, оскільки минулого року на страховому ринку позначався загальний дефіцит ліквідності. Слід відмітити, що на передових позиціях рейтингу – компанії з капіталом, які входять у міжнародні фінансові групи.

До групи В – середнього рівня привабливості для клієнтів – увійшли дочірні компанії російських і західних міжнародних фінансових груп. Наприклад, першу трійку «Українська страхована група» і «Княжа», які входять в австрійську Vienna Insurance Group; «АХА Страхування», що входить у французьку АХА, і «Allianz Україна», яка належить до Allianz.

Єдина компанія українського походження, яка отримала оцінку В, – страхована група ТАС. Компанія заслужила такі показники завдяки збалансованим показникам і коефіцієнту фінансової стійкості.

Найнижчий рівень привабливості отримали дві компанії: дніпропетровська «Альянс» і АСКА, яка входить до СКМ. Так, негативний результат АСКА пов'язаний із борговим навантаженням, високим рівнем перестрахування, а також скороченням зборів та рівня капіталу в 2013 році.

Тобто при активних запозиченнях компанія скорочувала ділову активність. У свою чергу, дніпропетровський «Альянс» опинився в групі D через вкрай низький рівень відповідності він склав усього 3%.

Тенденції 2013 року посилилися в першій половині 2014 року. У страхового ринку підвищився рівень збитковості – як через війну, так і через девальвацію гривні та загальний економічний спад.

Висновки. Отже, фінансова надійність страхових компаній – це такий стан організації її грошових потоків (вхідних і виходів), при якому страхована компанія здатна своє повному обсязі виконувати свої зобов'язання відносно всіх суб'єктів ринку протягом визначеного часу за рахунок залучених і власних ресурсів, забезпечувати відновлення фінансових показників за будь-якого несприятливого впливу до бажаного і оптимального рівня, адаптуватися до постійного змінюваного економічного середовища, використовуючи обставини, властивості та відносини для цілеспрямованого і динамічного розвитку страховика на основі зростання прибутку та капіталу в даний час і в прогнозуваних перспективах.

Забезпечення фінансової стійкості страховими компаніями уможливлює повноцінне виконання інститутом страхування своєї багатопланової ролі у процесі зі відтворення та успішне залучення страховиками інвестицій на міжнародних ринках капіталу для розширення та модернізації власного бізнесу. Забезпечення фінансової стійкості страховика, як суб'єкта господарювання, полягає в забезпеченні правильного та ефективного співвідношення власного і позикового капіталу для забезпечення фінансової стійкості.

Список літератури.

1. Бойко А. О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхових компаній [Електронний ресурс] / А. О. Бойко // «Економічні науки» №7. – Режим доступу: www.nbuv.gov.Ua/portal/soc_gum/en_oif/2010_7_4/4.pdf
2. Карплюк ІО.М. Теорія та практика фінансової стійкості страховика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://naub.ua.edu.ua/
3. Шірінян Л. В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л. В. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9(75). – С. 173-178.
4. Forbes Україна. Рейтинг надійності страховиків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://forbes.ua/ua/business/1377663-rejting-nadijnosti-strahovikiv
5. Добош Н. Оцінка фінансової стійкості страховика / Н. Добош // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – №19. – С. 207 – 212.
6. Плиса В. Й. Управління фінансової стійкості страховика / В. Й. Плиса // Фінанси України. – 2001. – № 9. – С. 136–143.
7. Ткаченко Н. В. Взаємозв'язок факторів і показників фінансової стійкості страховика [Електронний ресурс] / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/4858/1/47_2010.pdf

References.

1. Boiko, A. O. (2010), "Teoretychni osnovy ta praktichnyi dosvid zabezpechennia finansovoї stiikosti strakhovoi kompanii", [Online], vol . 7, available at: www.nbuv.gov.Ua/portal/soc_gum/en_oif/2010_7_4/4.pdf
2. Karpluk, Yu.M. "Teoriia ta praktyka finansovoї stiikosti strakhovky", [Online], available at: http://naub.ua.edu.ua/

3. Shirinian, L. V. (2007), "Finansova nadiiinist i finansova stiikist strakhovykiv", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 9(75), pp. 173-178.
4. Forbes [Online], available at: <http://forbes.ua/ua/business/1377663-reiting-nadijnosti-strahovikiv>
5. Dobosh, N. (2009), "Otsinka finansovoї stiikosti strakhovyka", *Formuvannia rynkovoi ekonomiky v Ukraini*, vol. 19, pp. 207 – 212.
6. Plysa, V. Y. (2001), "Upravlinnia finansovoou stiikistiu strakhovyka", *Finansy Ukrayny*, vol. 9, pp. 136–143.
7. Tkachenko, N.V. "Vzaiemozviazok faktoriv i pokaznykiv finansової stiikosti strakhovyka" *Finansy Ukrayny*, [Online], available at: http://dspase.uabs.edu.ua/bitstream/123456/47_2010.pdf

Стаття надійшла до редакції 06

ТОВ "ДКС Центр"